
De terugkeer van de wolf

door

J.P. van de Giessen

Samengesteld door J.P. van de Giessen

Laatste wijziging: 1 mei 2021

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgever.

Inleiding

Dit is een document in wording en zal periodiek worden bijgewerkt. De laatste update is gedaan op 1 mei 2021. Om het overzichtelijk te houden zijn er een viertal hoofdstukken die in principe onafhankelijk van elkaar gelezen kunnen worden:

- De wolf
- De wolf in Nederland
- Samenleven met de wolf
- ** Misinformatie

Waar nodig zullen uitstapjes worden gemaakt om zo achtergrondinformatie te geven over een bepaald onderwerp.

Voor reacties: bijbelaantekeningen@gmail.com

Jaren geleden maakte ik met mijn ouders en peetvader vaak lange wandeltochten over de Veluwe. Altijd als mijn peetvader erbij was kwamen we eerder vroeg dan laat op het uiterst geheimzinnige centenweggetje. Langs dit weggetje, welke overigens iedere keer zich weer ergens anders op de Veluwe bevond, vond ik bij prachtige paddenstoelen en zeldzame planten, of plotseling bij de ingang van een marternest of de prenten van een ree een cent die ik dan zorgvuldig in mijn zak stopte. Ondertussen leerde ik zo van mijn peetvader, die daar de centen had neergelegd, steeds meer van de natuur. Herkende de verschillende groeifasen van een plant. Wist op een gegeven moment het verschil tussen de prentafdrukken van een ree en een hert, of ze lang geleden waren gemaakt of nog maar kort tevoren. In het laatste geval slopen we dan enthousiast door het struikgewas om als we de dieren hadden gevonden met intens genoeg naar ze te kijken. Het was op deze manier dat mijn peetvader de liefde voor de natuur in mij deed ontkiemen.

In de loop der jaren bleef ik lange tochten maken, keek met veel genoeg naar de vele dieren en planten. Terwijl thuis ik vele boeken verslond om nog maar meer over de natuur te weten te komen. Leerde steeds meer dieren en planten kennen en vooral hoe die in een bepaald gebied onder welke condities gedijen. Verbaasde me dat het ene jaar er van een soort veel meer waren dan in een ander jaar. Zag dat in veel gevallen de mens hiervan de oorzaak was, maar ook dat de natuur beslist geen statisch gebeuren was. Waren er in een jaar veel konijnen, hazen of vogels dan was ik er zeker van dat niet veel later er ook veel roofdieren waren die de overpopulatie tegengingen. Met de komst van deze roofdieren kwamen vanzelfsprekend ook de klachten van boeren die schade zouden lijden en de vervolgacties dat deze dieren weer beheerst zouden moeten worden. Vervolgens zien we dat er steeds meer vragen worden gesteld over deze vorm van beheer en dat als een soort tegenreactie allerlei rewildings groeperingen zijn gekomen. Het effect hiervan is wel dat bepaalde dier-

soorten weer vaker voorkomen en dat sinds een paar jaar als predator ook de wolf weer in ons land aanwezig is en de kans zeer groot is dat ook andere predators komen.

Geheel in de verwachting zijn er zowel voor- als tegenstanders betreffende de terugkeer van de wolf in Nederland. Frappanter is dat de discussie over de terugkomst al snel polariseerde en dat binnen een paar jaar een discussie voeren, laat staan een dialoog, onmogelijk is geworden omdat het lijkt dat er alleen maar wolvenknuffelaars of wolvenjagers zijn. Ondertussen heeft de overheid bepaald, of we het leuk vinden of niet, dat de wolf welkom is EN dat het een uiterst zwaar beschermd dier is. De wolf is dus terug en dat houdt in dat er vele uitdagingen zijn om te voorkomen dat er problemen ontstaan. Want de wolf is een van de grotere predators en zal zeker ook zijn oog slaan op het vele vee dat met regelmaat buiten loopt en de vraag is dan ook zeer terecht hoe we hiermee omgaan. Het is om die reden dat ik al vele jaren de onderzoeken en berichten in de media van zowel de voor- als tegenstanders volg. Hierbij viel het mij meteen op dat bij beide kanten er veel onwetendheid bestaat over de wolf, maar ook over de diverse consequenties van zijn terugkomst. Enerzijds zie je dat (al dan niet zelfbenoemde) ‘wolfdeskundigen’ vooral in de mainstream media roepen dat wolven absoluut ongevaarlijk zijn voor de mens, terwijl anderzijds door tegenstanders vele argumenten worden aangehaald dat de wolf een bloeddorstig niets ontziend monster zou zijn die binnen de kortste keren alle mensen in Nederland zal opeten. Wat mij vooral opviel was dat beide kanten niet klopten, de wolf is een top predator die inderdaad geen of weinig onderscheid maakt in het soort prooi, maar ook dat er (historisch gezien) maar relatief weinig aanvallen op de mens zijn. De waarheid ligt hier dan ook ergens in het midden en je mag verwachten dat bij een goed beleid beide kanten van het (vermeende) gedrag van de wolf daarin is opgenomen.

Ook viel het mij op dat veel onderzoeken slechts betrekking hadden op een relatief korte periode en bepaald gebied en dat zelden werd gekeken of er ook andere factoren waren die meespeelden. Bijvoorbeeld veelal wordt gesteld dat honden veel meer kleinvee doden dan wolven en waar (in een enkel geval) wordt verwezen naar een tweetal onderzoeken¹. Echter als je deze onderzoeken leest dan valt op dat ze niet alleen verkeerd worden geciteerd, maar ook dat deze betrekking hebben op een zeer klein gebied en nauwelijks representant zijn. Het is dan ook kwalijk dat ook bij overheidsinstanties dit soort gegevens verkeerd worden geïnterpreteerd en zich vooral laten leiden door enkele, al dan niet zelfverklaarde, wolvendeskundigen die ook nog eens door diezelfde overheid wordt gesubsidieerd en dat die niet een meer objectiever standpunt inneemt.

Het was om bovengenoemde redenen dat ik een en ander zelf begon te onderzoeken wat nu wel waar is en wat niet. In eerste instantie was dit het verzamelen van gegevens en welke vervolgens resulteerde in een aantal korte overpeinzingen die ik op mijn Facebook-profiel zette. Opvallend was dat de polarisatie dermate groot was dat deze korte overpeinzingen – vermoedelijk nadat ze waren gerapporteerd – al binnen een dag door Facebook werden verwijderd met als reden dat de *‘opmerking is in strijd met de richtlijnen voor de community’* of *‘haatdragend’* zouden zijn en dat bij herhaling mijn profiel geblokt zou worden en wat ook daadwerkelijk eenmaal is gebeurd. Het meest verwonderlijke is dat in deze korte artikelen geen standpunt werd ingenomen, eerder dat

---

1 Zie het hoofdstuk [Aantal slachtoffers honden vs. wolven](#).

werd getracht om de diverse aspecten van alle kanten te bekijken en dat daarin ook geschiedkundige gebeurtenissen erbij werden gehaald als onderbouwing. Blijkbaar is het op dit medium niet toegestaan om geschiedkundige feiten te vermelden omdat dit onwelgevallig is volgens sommige mensen, terwijl tegelijkertijd werd geconstateerd dat pertinente geschiedvervalsingen wel mochten blijven staan. Het had als gevolg dat ik een aantal van deze overdenkingen op mijn MeWe profiel heb geplaatst en waarbij men de mogelijkheid had om op te reageren.

Ondertussen was het voor mij al langere tijd duidelijk dat voor een goed inzicht het onmogelijk is om alleen de wolf te bestuderen, je kunt het dier niet uit zijn omgeving isoleren maar zal ook de natuur en het natuurbeheer moeten bestuderen en wat voor invloed de wolf daarop heeft. Direct valt op dat ook hier de meningen zeer divers zijn en in sommige gevallen minstens zo gepolariseerd. We hoeven maar de felle discussies over bomenkap en biomassaverbrandingsinstallaties te kijken om te zien dan er verschillende inzichten zijn. Ook de stikstofproblematiek en het soort natuur in Nederland is zo'n 'hot item'. Hoewel mijn persoonlijke mening is dat we de natuur zoveel mogelijk de natuur moeten laten, is dit zeker in het kleine Nederland onrealistisch. Op zijn hoogst dat ook hier in ons polderland een compromis wordt gevonden waarin de meeste partijen zich kunnen vinden. Het is om deze reden dat ik regelmatig kleine uitstapjes maak, om ook dit onderdeel te belichten.

Omdat de wolf niet alleen in Nederland voorkomt, maar ook in het Midden-Oosten en om die reden meermalen in de Bijbel wordt genoemd was reeds enige jaren geleden door mij een artikel over de wolf voor Aantekeningen bij de Bijbel² geschreven en in de loop der tijd regelmatig aangevuld en uitgebreid. Het is om die reden dat regelmatig de Indische wolf (*Canis lupus pallipes*) en de Arabische wolf (*Canis lupus arabs*), die in Israël en het Midden-Oosten voorkomen, worden aangehaald. Vooral ook omdat qua infrastructuur gebieden in Israël en Saoedi-Arabië zeer goed zijn te vergelijken met Nederland en in het bijzonder met Gelderland. Het is dan ook dit artikel welke samen met mijn eerder genoemde overpeinzingen – ietwat geredigeerd – in onderstaande vorm is gebundeld en vervolgens de afgelopen maanden flink is aangevuld en waarbij ik steeds heb geprobeerd de verschillende aspecten van alle kanten te bekijken. Vanwege de polarisatie rondom dit onderwerp heb ik getracht om zoveel mogelijk bronnen te noemen om mijn argumenten te onderbouwen en op die manier een zo'n neutraal mogelijk overzicht te geven. Daarmee wil ik absoluut niet zeggen dat ik gelijk heb of het inhoudelijk met die bronnen eens ben. Eerder dat het argumenten zijn om te kijken of degenen met het 'Roodkapje-syndroom' of 'de geitenwollen wolvenknuffelaar' gelijk of ongelijk hebben. Hiermee is zeker niet het laatste woord gezegd, eerder dat – zoals bij de meeste zaken – er meerdere kanten aan een verhaal zijn en dat deze hier worden aangestipt, zodat de lezer zelf een eigen mening over deze materie kan vormen.

J.P. van de Giessen, 1 mei 2021

---

2 Aantekeningen bij de Bijbel, [lemma wolf](#).

Inhoud

Inleiding.....	3
De wolf.....	8
** Soorten wolven.....	8
** Europese wolf.....	9
** Indische wolf.....	9
** Arabische wolf.....	9
Wolf-hondhybridisatie.....	11
Herkennen wolf.....	12
Uiterlijk.....	12
Sporen.....	12
Uitwerpselen.....	12
** Kadavers.....	13
* Het territorium.....	14
Prooidieren.....	14
Landschap van angst.....	17
Veranderend landschap.....	20
Interactie wolf – prooidier.....	27
Surplus killing.....	27
Variatie op het diner.....	30
De wolf als sleutelsoort.....	32
Verplaatsing en/of uitsterven van wild.....	33
Verandering door beschermmaatregelen.....	36
De wolf in Nederland.....	39
** Geschiedenis.....	40
Bijbel.....	42
Islam.....	43
Wolfskinderen.....	44
Folklore en sprookjes.....	46
** Haat – liefde verhouding.....	48
** Nederland.....	51
* Verspreiding wolf in Europa.....	53
** Terugkomst van de wolf in Nederland.....	54
** Verspreiding wolf in Nederland.....	56
Status van de wolf.....	59
** Status vee.....	65
** Status bedreigde fauna en flora.....	66
** Nationaal beleidsplan.....	66
Schadevergoeding.....	66
Samenleven met de wolf.....	68
** Aanvallen van wolven.....	68
Hondsdolheid.....	68
Provocatie.....	70
Agonistisch gedrag.....	70
Predatie / Honger.....	70

Overzicht bekende aanvallen.....	71
Kirov aanvallen.....	73
Tachtigjarige Oorlog.....	74
De wolvenplaag van Roermond.....	78
** Aanval in Oikos Park Ruinen.....	82
* Overige aanvallen.....	84
Conclusie soort aanvallen.....	85
* Wolftoerisme.....	86
Vormen van wolftoerisme.....	86
** Verantwoord de natuur in gaan.....	88
Wildplukken.....	89
Stroperij.....	89
** Overig.....	90
** Interacties wolf – mens.....	91
* Ontmoeting met een wolf.....	91
* Houd wolven wild.....	94
** Interacties wolf – vee.....	95
** Beschermmaatregelen vee.....	96
* Omheiningen.....	97
** Inzet van honden.....	99
** Vluchtmogelijkheden.....	100
** Misinformatie.....	101
Roodkapje-syndroom.....	101
Wolven vallen geen mensen aan.....	103
Verslagen van wolfaanvallen zijn onbetrouwbaar.....	104
Aantal slachtoffers honden vs. wolven.....	105
Wolven zijn uitgezet.....	106
Nederland is te klein voor wolven.....	107
Genoeg prooidieren.....	108
Infrastructuur.....	108
Territoriumgrootte.....	108
Wolven maken de jacht overbodig.....	109
Spreekwoorden.....	109
** Een wolf springt niet.....	109
** Ezels en honden kunnen het vee beschermen.....	110
De wolf doodt snel en pijnloos.....	110
De wolf is schuw en mijdt de mens.....	111
De wolf is gevaarlijk omdat het ziekten meebrengt.....	113
** Overige misverstanden.....	114
Bijlagen.....	115
Logboek schade wolf.....	116
Verklarende woordenlijst.....	119
Verantwoording foto's.....	122
Literatuur.....	123
Monitoring wolven.....	127
Index.....	129